

ŞİDDETİN KADIN İSTİHDAMINDA YARATTIĞI ETKİLER

THE EFFECTS OF VIOLENCE ON THE EMPLOYMENT OF WOMEN

Sibel ATAN*
Murat ATAN**

Özet: Kadına yönelik ekonomik şiddet, kadının iradesi dışında onu çalışmaya zorlama veya çalışmaktan alıkoyma gibi çeşitli davranış biçimlerini kapsamaktadır. Kadınların çalışma hayatına katılımı ve bir gelire sahip olması kadının toplumda var olma mücadelesinde önemli bir yer tutmaktadır. Ekonomik açıdan güçlü olan kadın, toplumun sosyal ve kültürel her alanında etkili olacak ve toplumsal yapının şekillenmesinde çok önemli bir rol oynayacaktır.

Bununla birlikte, kadınların iş hayatında karşılaştıkları en önemli sorunlardan biri işyerinde karşılaştıkları negatif ayrımcılıktır. İş hayatında yer alan kadınlar, cinsiyet kaynaklı olarak pek çok sorunla yüz yüzedir. Bu sorunlar, maaş ve yükseltmelerde eşitsizlik / adaletsizlik, kayıt dışılık ve sigortasız olarak çalıştırılma, iş ve aile rolünü bir arada sürdürmekten kaynaklanan çatışmalar şeklinde sıralanabilir.

Bu çalışmada, herhangi bir şekilde şiddet gören çalışan kadınlar temel alınmıştır. Çalışmanın amacı, kadına uygulanan şiddetin, kadın istihdamı ve iş yaşamına etkilerini tespit etmek ve kadına yönelik bu şiddetin kadın istihdamına yönelik etkileri ile ilgili bilgi vermektir. Bu çerçevede uygulanan alan araştırmasında, şiddet gören 175 kadın ile yüz yüze görüşme yapılmıştır. Çalışmada, kadınların demografik özellikleri ile kadınların iş hayatı, istihdam durumları ve çalışma hayatında karşılaştıkları negatif ayrımcılık arasındaki istatistiksel ilişkiler araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, İstihdam, Kadın, Anket Araştırması

Abstract: Financial violence against women includes various behavior patterns such as forcing women to work against their will or preventing them from working. A woman's participating in working life and having financial income are significant factors considering her struggle to survive in the society. A financially strong woman would be socially and culturally very influential and have a highly critical role in the shaping of the social structure.

* Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ekonometri Bölümü, sduman@gazi.edu.tr

** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ekonometri Bölümü, atan@gazi.edu.tr

One of the greatest struggles that a woman faces in working life is negative discrimination. Women participating in working life are facing several gender-based problems. Some of these problems are unfair / unequal payments and promotions, working informally or without employment insurance, or conflicts due to their having to undertake familial and professional roles and responsibilities at the same time.

This study focuses on working women who have been exposed to some kind of violence. The aim of the study is to identify the effects of violence against women on the employment and working life of women and to provide a resource about the effects of violence against women on the employment of women. With this aim in mind, in the field study that has been conducted, 175 women who have been exposed to violence were interviewed face-to-face. The study has investigated the statistical correlations between the demographic features and working life of women and their employment status and negative discrimination that they have been exposed to.

Keywords: Violence, Employment, Women, Survey Analysis

Giriş

Türkçe sözlükte şiddet, bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğlilik, sertlik, karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma ile duygu veya davranışta aşırılık olarak tanımlanmıştır.¹ Şiddet olgusu, coğrafi sınır tanımayan tüm dünya ülkelerinde ve toplumlarında görülen ve hatta ekonomik anlamda ülkelerin gelişmişlik düzeylerine de bakılmaksızın tüm toplumlarda görülen ve ülkemizde de yaşanan toplumsal bir gerçekliktir.

Dünya sağlık örgütü (WHO) kadına yönelik şiddeti, “Cinsiyete dayalı, kadını üzen, kadına fiziksel, cinsel ve ruhsal olarak zarar verebilme ile sonuçlanma olasılığı bulunan, toplum içerisinde veya kişisel anlamda kadına baskı uygulanması ve bireysel özgürlüklerin keyfi olarak kısıtlanmasına neden olan her türlü davranıştır” şeklinde tanımlamaktadır.²

Bir toplumda kadına yönelik şiddet, sosyal bir sorun olarak algılanmalıdır. Şiddet, kadının yaşamını tehdit eden ve toplumsal hayata katılımına engel olan temel bir unsurdur. Kadına yönelik şiddetin ortaya çıktığı toplumların, erkek egemen toplumlar olduğu gözlemlen-

¹ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts, Erişim Tar: 21.09. 2017.

² Ayşe Akın, Nüket Paksoy, “Kadına Yönelik Şiddete Sağlık Boyutundan Bakmak”, *Aile İçi Şiddet, Kadın Çalışmaları Dergisi*, 2007, Cilt:2, Sayı:4; s.107-110.

miştir. Dünyadaki tüm kadınlar ülke, etnik köken, sınıf, din, ekonomik ve/veya sosyal statü farkı olmadan, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalma riski ile yüz yüzedir. Bu nedenle, kadına yönelik şiddetle mücadele hem ulusal hem de uluslararası düzeyde önemlidir. Kadına yönelik şiddet, Avrupa Konseyi tarafından 2011 yılında İstanbul'da imzalanan "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi" İstanbul Sözleşmesi ile tanımlanmış ve güvenceye alınmıştır. Türkiye'de şiddet, 8 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6284 sayılı "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi" ne ilişkin kanun ile tanımlanmıştır.³

1. Kadına Yönelik Şiddet Türleri

Kadına yönelik pek çok şiddet türü vardır. Bunlar fiziksel ve cinsel şiddet, duygusal şiddet ve ekonomik şiddet şeklinde sınıflandırılabilir.

Kadına yönelik fiziksel şiddet, bağırma, itip kakma, dövme vb. yani fiziksel olarak kadını darp etmedir. Kadına yönelik cinsel şiddet, tecavüz, taciz, ensest ilişki, fuhuşa zorlama, zorla sünnet vb. durumlardır. Kadına yönelik duygusal şiddet ise, fiziksel bulguların olmamasına rağmen kadında derin yaraların açılmasına sebebiyet veren küçük düşürme, aşağılama, yok sayma, alay etme, sevgi ve şefkat gösterme gibi davranışlardır. Kadına yönelik ekonomik şiddet, kadının çalışma hayatına girmesine engel olmak, kadının kendi geliri üzerinde söz sahibi olmasını yani ekonomik açıdan bağımsızlığını engellemek, kadının gelirini ve emeğini kontrol altına almak ve kadının kaynaklara erişimine engel olmaktır. Kadına yönelik diğer şiddet türlerine göre daha az gündeme gelmesine rağmen, kadınların maruz kaldığı birçok şiddet türünün temelinde de ekonomik şiddet yer almaktadır. Kadınların ev içinde ve ev dışında maruz kaldığı ekonomik şiddet, toplumun geleneksel yapısından ve toplumda egemen olan ekonomik, yasal ve siyasi erkek egemen ideolojilerden etkilenmektedir.⁴

³ İlknur Yüksel Kaptanoğlu, Alanur Cavlin, Banu Akadlı Ergöçmen vd., "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması", ASPB ve Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2015, Ankara, s. 31 - 32.

⁴ Veda Bilican Gökkaya, "Türkiye'de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet", C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 12, Sayı 2, 2011, s.101-112.

2. Kadın ve Ekonomik Şiddet

Yapılan araştırmalar, kadınların hem ev içerisinde hem de ev dışında ekonomik şiddetin farklı türleri ile karşı karşıya kaldığını göstermektedir. Kadının çalışma hayatına katılması ve gelir elde etmesi, aile bireyleri ve akrabaları tarafından engellenebilmektedir. Bununla birlikte, kadın istemediği bir işte çalışmaya zorlanmakta, kazandığı para elinden alınmakta ve ailenin geçiminin sağlanması kadına yüklenebilmektedir. Ayrıca kadınlar, evin içinde yapılması gereken çok sayıda işi, emeğinin maddi karşılığını almadan yapmak zorunda bırakılmaktadır. Kadınlar bu tür işleri, çocuklarına ve aileye huzurlu bir ortam sağlamak için üstlense de, kadın ev içinde takdir görmemektedir. Akrabalık ilişkilerinde de, kadınların ekonomik anlamda zarar görmesine yol açan davranışlarla da karşılaşmaktadır. Bazı ailelerde, kadınların miras yolu ile elde ettikleri haklardan mahrum bırakılmalarının yollarının arandığı ve kadınlara zorla kabul ettirildiği bilinmektedir.⁵

2.1. Kadına Yönelik Ekonomik Şiddete Ait Literatür Taraması

Literatürde, kadına yönelik şiddeti ele alan pek çok araştırma bulunmaktadır. Bu bölümde, kadına yönelik ekonomik şiddeti temel amaç olarak işleyen çalışmalara kısaca değinilmiştir.

Özlem Can Gürkan ve Fatma Coşar (2009) çalışmalarında, ekonomik şiddetin kadın yaşamındaki etkilerini ele almışlardır. Bu çalışmada, ekonomik şiddete bağlı olarak kadınların fakirleştikleri, fiziksel şiddete daha fazla maruz kaldıkları ve ruh sağlıklarının bozulduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca cinsel istismar, HIV, kadın ticareti, maternal mortalite ve morbidite oranının arttığı yönünde bulgular elde edilmiştir.⁶

Veda Bilican Gökaya (2011) çalışmasında, şiddet kavramını dar ve geniş anlamda tanımlamış, şiddet türlerine özellikle de ekonomik şiddete (aile içinde ve dışında) yer vermiştir. Bu çalışmada, şiddetin

⁵ Rana Eşkinat, "Türkiye'de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet (Boşanmış Kadınlara Yönelik Araştırma)", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 37, Temmuz 2013, s.292.

⁶ Özlem Can Gürkan ve Fatma Coşar, "Ekonomik Şiddetin Kadın Yaşamındaki Etkileri", Uluslararası Disiplinler Arası Kadın Çalışmaları Kongresi, 5-7 Mart 2009. Sakarya.

nedenlerine, sonuçlarına, şiddeti uygulayan ve maruz kalanların toplumdaki konumlarına açıklık getirilmeye çalışılmıştır.⁷

Funda Râna Adaçay ve Gül Güney (2012) çalışmalarında, kadına yönelik ekonomik şiddetin kaynaklarını ve diğer şiddet türleri ile ilişkisini belirlemek, farkındalık yaratarak toplum duyarlılığını arttırmaya yönelik katkı sağlamayı hedeflemişlerdir.⁸

Rana Eşkinat (2013) çalışmasında, kadına yönelik ekonomik şiddet üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu çalışmada, bir görüşme formatı kullanılarak, orta ve üst gelir düzeyine sahip boşanmış kadınların ekonomik şiddete uğramış olma hususundaki düşünceleri elde edilmeye çalışılmıştır. Eğer bu kadınlar, ekonomik şiddete maruz kaldıklarını düşünüyorlarsa, bu şiddetin nedenleri ve ekonomik açıdan ne durumda oldukları hakkındaki bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır.⁹

3. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Kadın İstihdamı Üzerine Etkilerine Yönelik Bir Anket Uygulaması

Bu çalışmada, Türkiye’ de kadına yönelik şiddetin kadın istihdamı üzerine olan etkilerini incelemek ve şiddetin bu anlamda yarattığı duruma ilişkin sonuçları ortaya koymak amaçlanmıştır.

3.1. Araştırmanın Veri Kümesi ve Örneklemi

Bu çalışma, şiddet gördüğü için kadın sığınma evlerine gelen kişilerle birlikte, belediye ve ilgili kadın derneklerinin idare kayıtlarından tespit edilebilen şiddet görmüş kişilerle yapılmıştır. Ankete katılım için gönüllülük esası temel alınarak, şiddet gören 175 kadın ile yüz yüze görüşme çerçevesinde veriler toplanmıştır.

Örneklem yöntemi olarak, amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan “Kolay Ulaşılabilir Durum Örnekleme (convenience sampling)” kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir durum örnekleme, yakın ve erişilmesi kolay olan durumun seçilmesi yaklaşımına dayalıdır. Araştırmada, nihai örnekleme birimi olarak şiddet gören kadınlar alınmıştır.

⁷ Gökkaya, a.g.e, s.101.

⁸ Funda Râna Adaçay ve Gül Güney, “Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet”, Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu, Bildiri Kitabı, Cilt I, MÇD Yayınları, 2012. s.312 - 328.

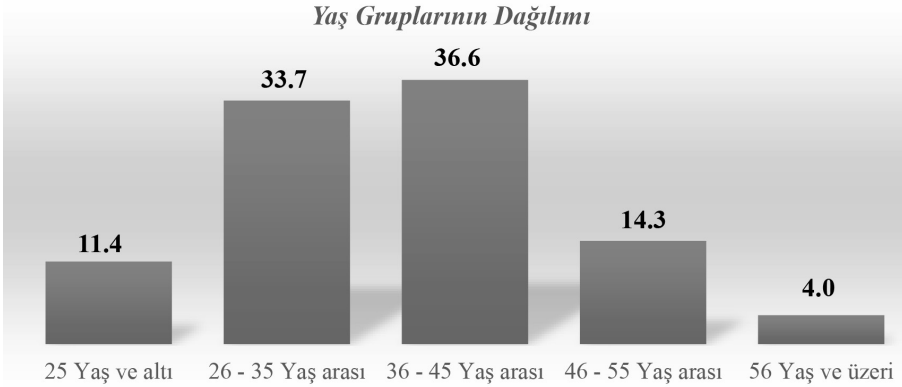
⁹ Eşkinat, a.g.e, s.289.

Araştırmaya katılan kadınların demografik özellikleri ile bu kadınların iş hayatı, istihdam durumları ile çalışma hayatında karşılaştıkları şiddet arasındaki istatistiksel ilişkiler araştırılmıştır.

Çalışmada oluşturulan ankette, kadınlara ait bazı demografik bilgiler, kadınların iş durumları, istihdamda ve çalışma yaşamında karşılaştıkları şiddet ve nedenleri sorulmuştur. Bununla birlikte, kadınların maruz kaldıkları şiddetin zararlarının en aza indirilmesi için ne yapılması gerektiği hususu açık uçlu soru olarak sorulmuştur.

3.2. Şiddete Maruz Kalmış Kadınların Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

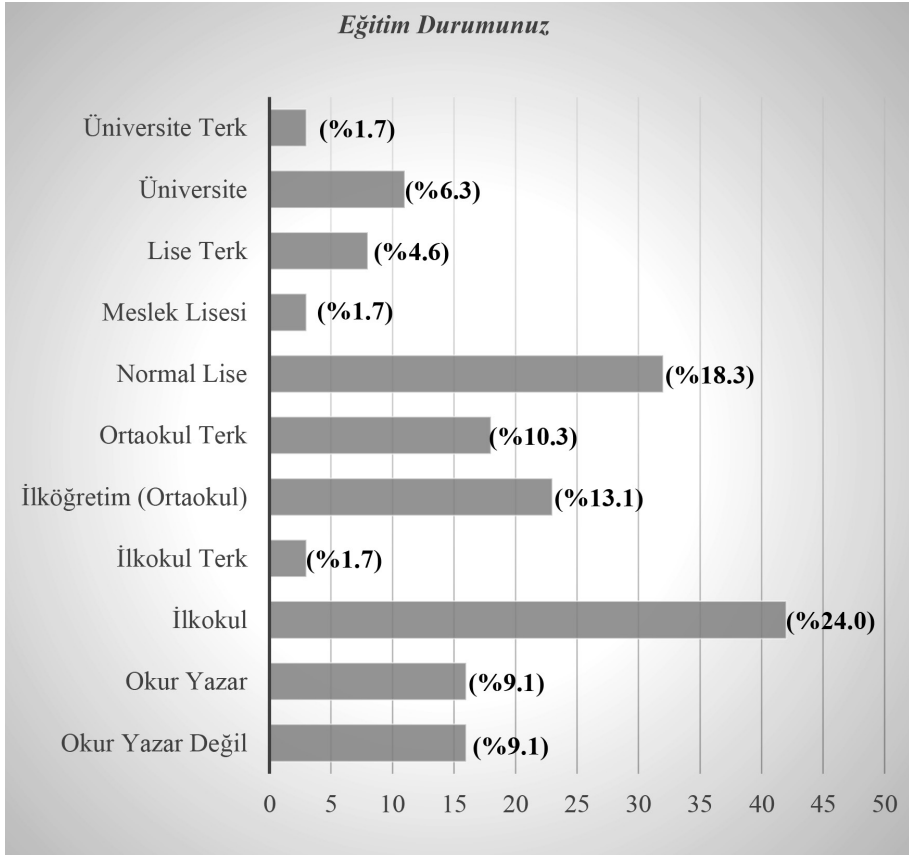
Anket sonuçlarına göre şiddete maruz kalmış kadınların yaş dağılımı Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1: Şiddete Maruz Kalmış Kadınların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Şekil 1’de verilen yaş grupları dağılımı incelendiğinde; 25 yaş ve altı (20 kişi) ile 56 yaş ve üstü (7 kişi) aralığında olan kadınların en az şiddete maruz kaldıkları görülmektedir. Diğer taraftan, en fazla şiddete maruz kalan kadınlar 36 - 45 yaş aralığında olan (64 kişi) kadınlardır. Bu durumu, 26 - 35 yaş aralığındaki (59 kişi) kadınlar izlemekle birlikte, 46 - 55 yaş grubundaki kadınlar (25 kişi) üçüncü sırada yer almaktadır.

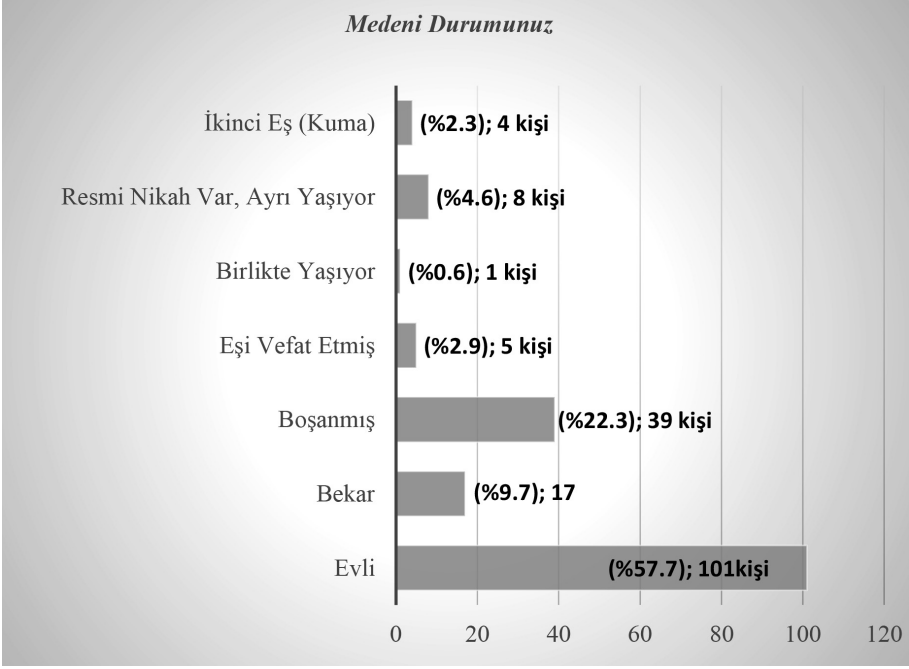
Çalışma kapsamında yer alan kadınların eğitim seviyeleri 11 alt kategoride sorulmuştur ve sonuçlar Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2: Şiddete Maruz Kalmış Kadınların Eğitim Seviyeleri

Şekil 2 incelendiğinde, her eğitim düzeyinde kadının şiddete maruz kaldığı görülmektedir. Bununla birlikte, üniversite eğitimi alan (11 kişi) kadınların şiddete daha az maruz kaldıkları gözlemlenmektedir. En fazla ilkokul mezunu olan (42 kişi) kadınlar şiddete maruz kalırken, bu durumu lise mezunu olan (32 kişi) ve ilköğretim (ortaokul) mezunu olan (23 kişi) kadınlar izlemektedir.

Şiddet gören kadınların medeni durumlarına göre dağılımları Şekil 3'de verilmiştir.

Şekil 3: Şiddete Maruz Kalmış Kadınların Medeni Durum Dağılımları

Şekil 3’de verilen sonuçlara göre, en fazla evli olan (101 kişi) kadınların şiddete maruz kaldıkları görülmektedir. Resmi nikâh olmadan birlikte yaşayanlarda (1 kişi) ise, bu oran en düşük seviyededir. Medeni durum değişkeninde en dikkat çekici durum, kadınlar boşanmış (39 kişi) bile olsa, hala eşleri tarafından şiddete maruz kaldıklarıdır.

Şekil 4: Şiddete Maruz Kalmış Kadınların İş (Çalışma) Durumları

Şekil 4’de verilen sonuçlara göre; bir işi olmayan, gelir getiremeyen kadınların şiddete maruz kalma oranı % 80.6 (141) kişi iken, bir işte çalışan kadınlarda bu oran % 19.4 (34 kişi) olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadının herhangi bir kurumda çalışıyor olması, şiddet görmesini azaltmaktadır. Kadının bir işe sahip olması, şiddete maruz kalması üzerinde belirleyici bir faktör olarak ortaya çıkmıştır.

Tablo 1’de kadınların çalıştıkları iş yerinin statüsüne ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 1: Şiddete Maruz Kalmış Kadınların Çalıştığı İşyerinin Statüsü Nedir?

Çalıştığınız İşyerinin Statüsü Nedir?	Yüzdesi (Kişi)
Devlet	5.9 (2)
Özel	91.2 (31)
Diğer	2.9 (1)

Şiddete maruz kalan kadınlar arasında iş hayatında olanların büyük bir kısmı (31 kişi), özel sektörde çalıştığını beyan etmiştir. Tablo 2’de şiddete maruz kalan kadınların mesleklerine ilişkin bilgiler sunulmuştur.

Tablo 2: Şiddete Maruz Kalmış Kadınların Meslekleri Nedir?

Ne İş Yapıyorsunuz? Mesleğiniz Nedir?	Yüzdesi (Kişi)
Büro Hizmetleri	35.1 (12)
Hizmet ve Satış Elemanları	24.3 (7)
Gündelikçi (Temizlik)	16.2 (6)
Profesyonel Meslek Mensubu (Avukat, Doktor, Mühendis, Öğretmen, vb.)	13.5 (5)
Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar (Seyyar Satıcı, Kâğıt Toplama, vb.)	8.1 (3)
Bakım Hizmetleri: Çocuk, Yaşlı ve Engelli Bakıcısı, Refakatçi	2.7 (1)

Tablo 2’de meslekler incelendiğinde; ankete katılan ve şiddete maruz kalan kadınların (12 kişi) en fazla büro hizmetlerinde çalıştığı ve en az (1 kişi) bakım hizmetlerinde çalıştığı bilgisinin elde edildiği görülmektedir.

Şekil 4’te, bir işte çalışmadığını beyan eden 141 şiddet gören kadına neden çalışmadıkları sorulmuştur ve sadece 38 kadın çalışmama nedenini belirtmiştir. Bu sonuçlar, Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Şiddete Maruz Kalmış Kadınlar Şu An Neden Çalışmıyor?

Şu An Neden Çalışmıyorsunuz?	Yüzdesi (Kişi)
Evlendim	28.9 (11)
Evdeki Geçimsizlik (ve Maruz Kaldığım Muamele / Şiddet) Nedeniyle İşten Ayrıldım	21.1 (8)
İşten Çıkarıldım	10.5 (4)
Babam / Annem / Kardeşlerim İzin Vermemeye Başladı	10.5 (4)
Sağlık Sorunlarım Çıktı	5.3 (2)
Kocam İzin Vermemeye Başladı	5.3 (2)
İş Aramıyorum (Neden)	5.3 (2)
Diğer	5.3 (2)
Sağlık Sorunlarım Çıktı	2.6 (1)
Taşındık	2.6 (1)
Çocuk Doğurdum	2.6 (1)

Tablo 3’te, verilen meslekler incelendiğinde; şiddete maruz kalan kadınların en fazla çalışmama nedeni evlilik’dir. Bunu sırasıyla evdeki geçimsizlik, işten çıkarılma ve anne, baba veya kardeşinin izin vermesi izlemektedir. Ancak sonuç olarak kadınların pek çok çalışmama sebebi vardır.

Tablo 4: Şiddete Maruz Kalmış Kadınlar İçin

“Bir Önceki Soruda Evdeki Geçimsizlik Nedeniyle Çalışmadığınızı Söylediniz”, “Evdeki Geçimsizlik Çalışma Yaşamınızı Nasıl Etkiledi?”

“Bir Önceki Soruda Evdeki Geçimsizlik Nedeniyle Çalışmadığınızı Söylediniz”, “Evdeki Geçimsizlik Çalışma Yaşamınızı Nasıl Etkiledi?”	Yüzdesi (Kişi)
Sık Sık İzin Alıyordum Patronum Rahatsız Oluyordu	37.5 (3)
İşte Yeterince Verimli Olmadığımı, İşin Gereklilerini Yerine Getiremediğimi Düşünüyordum	25.0 (2)

İşe Gitmeye Takatim Kalmıyordu, İşe Gitmek İstemiyordum	25.0 (2)
Kötü Muamele Gördüğüm Kişi Arkadaşlarımı/Patronumu Tehdit Etti	12.5 (1)

Tablo 4’te, şiddet gören kadınlarda evdeki geçimsizliğin çalışma yaşamını nasıl etkilediği incelendiğinde; en önemli sebebin “Sık sık izin alıyordum, patronum rahatsız oluyordu” seçeneği iken en az önemli sebebin ise “Kötü muamele gördüğüm kişi arkadaşlarımı/patronumu tehdit etti” seçeneği olmuştur.

Tablo 5: Şiddete Maruz Kalmış Kadınlar için

“Bugüne Kadar Neden Hiç Çalışmadınız?” Sorusunun Dağılımı

Bugüne Kadar Neden Hiç Çalışmadınız?	Yüzdesi (Kişi)
Ben İstemedim	25.7 (28)
Kocam İzin Vermedi	20.2 (22)
Babam / Annem / Kardeşlerim İzin Vermedi	19.3 (21)
İş Aradım, Bulamadım	12.8 (14)
Nasıl İş Arayacağımı Bilmiyordum	11.9 (13)
Sağlık Sorunlarım Vardı	6.4 (7)
Bakmam Gereken Engelli, Yaşlı ve Çocuk Var	3.7 (4)

Tablo 5’te, şiddet gören kadınlar içinden “Bugüne Kadar Neden Hiç Çalışmadınız?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; kendi isteği ile çalışmayanlar dörtte bir iken yaklaşık % 40’ı kişiler tarafından engel olduğu için çalışmadığını beyan eden kadınlardır. Buna göre kadınların istihdama katılması önünde büyük oranda şiddet yatmaktadır.

Tablo 6: Şiddete Maruz Kalmış Kadınlar için “Evdekilerin Çalışmanıza İzin Vermediklerini Söylediniz. Çalışmanıza Neden İzin Vermediklerini Düşünüyorsunuz?” Açık Uçlu Sorusuna Verdikleri Cevapların Listesi

Adetlerimizde kadın çalışmaz	Kadın olduğum için okutulmadım
Babam çalıştırmadı	Kadının çalışmasına karşı oldukları için
Bayanın çalışmasına karşı oldukları için	Kadınlar çalışmadı hiç. Erkekler çalıştı

Kadınların çalışmasını uygun bulmazlar	Kadınlar çalışmaz
Ben çalışır sana bakarım dedi	Kadınların çalışması uygun değil
Benimde kendi yaptıklarını yapacağımı düşündü	Bayanların çalışmaması gerektiğini düşünüyorlar.
Bölgede bayanların çalışmasının hoş karşılanmaması	Kendisi çalışıyor çalışmamı istemedi. Evle ilgilenmemi istedi
Çalışmamı istemediler kızların çalışması yasaktı	İş yerlerinde erkekler olduğu için izin vermediler
Çocuğuma bakacak kimse yok	Kız okumaz çalışmaz adetleri
Eşi istememiş gerek duymamış	Kız olduğum için
Eşim (kocam) çok kıskanç	Kızların çalışması yasaktı
Eşime göre kadın evde çocuk bakmalı	Okula gitmeme bile izin vermediler
Evde yapılacak işler vardı	Toplum baskısı
Kız çocuğu çalışmaz dediler	Törelerde kadın evde durur
İzin vermedi kendi çalışıyordu çocuklarda vardı	Kadın olduğum için

Tablo 6’da, şiddet gören kadınlar içinden ev içinde istihdamı engelleyen şiddeti nasıl yaşadıklarına ait olarak kadınların verdikleri cevaplar listelenmiştir. Buna göre; kadınlara karşı önyargıların aşılması, iş ve aile hayatının uzlaştırılması, ev işlerinin ve çocuk bakımının eşler arasında paylaşımı gibi çözümler ile kadınlara yönelik istihdam şiddeti azaltılabilir.

Tablo 7: Şiddete Maruz Kalmış Kadınlar için “Çalışmak İstemediğinizi Söylediniz. Neden Çalışmak İstemediniz?” Açık Uçlu Sorusuna Verdikleri Cevapların Listesi

Ailevi sorunlarım vardı	Evlendim veya evlenmek istedim
Aldığım maaş çocuğuma bakıcı tutmama yetmedi	Gerek duymadım. Gerek görmedim
Bilmiyorum. Evin beyi çalışıyor	İhtiyaç olmadı
Çalışmak için kendimi yeterli görmedim	Eşim çalışıyor
Çalışmak yorucu olduğu için	Kıskançlık

Çalışmaya gerek yok	İstedim ama ev işleri ve çocuklar vardı
Çocuğuma bakacak kimse yoktu	İstemedim. Evlendim
Dul olduğum için uygun iş bulamadım	Erkeğin çalışması gerektiğini düşünüyorum
İş çok zor	İşi beğenmedim
İş yerinde erkekler olduğu için	Yapamayacağımı düşündüm

Tablo 7’de şiddet gören kadınlar içinden çalışmak istemediği belirterek istihdamı engelleyen cevapları listelenmiştir. Bütün listeden hareketle; kadınların sosyal ve psikolojik desteğe sahip olması sağlanmalıdır. Kadınlar eğitilmeli, kadınlara istihdam olanakları yaratılmalı, iş kurmaları için desteklenmelidir.

Tablo 8: Şiddete Maruz Kalmış Kadınlar için “İş Aradığınızı ve Bulamadığınızı Söylediniz? Nasıl İş Aradınız? Hangi Yolları Denediniz?” Sorusunun Dağılımı

İş Aradığınızı ve Bulamadığınızı Söylediniz? Nasıl İş Aradınız? Hangi Yolları Denediniz?	Yüzdesi (Kişi)
İŞKUR’a Başvurdum	28.6 (4)
Tanıdıklara (Akraba, Komşu, Arkadaş) Söyledim	28.6 (4)
İşyerlerine Müracaat Ettim	28.6 (4)
Belediyeye Başvurdum	14.3 (2)

Tablo 8’de şiddet gören kadınlar nasıl iş aradıkları incelendiğinde; tüm iş arama kanallarının yaklaşık olarak benzer olduğunu söylemek mümkündür. İş arayan kadınlar iş arama kanalları açısından herhangi bir ayırım gözetmemektedirler.

Tablo 9: Şiddete Maruz Kalmış Kadınlar için “İş Aradığınız Dönemde/İş Ararken Kadın Olmanızdan Dolayı Size Erkeklerden Farklı, Olumsuz Davranıldığını Düşünüyor musunuz?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

İş Aradığınız Dönemde/İş Ararken Kadın Olmanızdan Dolayı Size Erkeklerden Farklı, Olumsuz Davranıldığını Düşünüyor musunuz?	Yüzdesi (Kişi)
Evet	16.3 (13)
Hayır	83.8 (67)

Tablo 9’da şiddet gören kadınlar için “İş Aradığınız Dönemde/ İş Ararken Kadın Olmanızdan Dolayı Size Erkeklerden Farklı, Olumsuz Davranıldığını Düşünüyor musunuz?” sorusuna çoğunluk “Hayır” (67 kişi) cevabını vermiştir. Ancak 13 kişi “Evet” demiştir. Evet diyenler kendilerine karşı fiziksel, cinsel ve sözlü şiddet uygulandığını beyan etmiştir.

Tablo 10: Şiddete Maruz Kalmış Kadınlar için “İş Ararken Size Olumsuz Davranılmasının Nedeninin Ne Olduğunu Düşünüyorsunuz” Sorusuna Verilen Cevapların Listesi

Bayan (kadın) olduğum için
Dış görünüşüm yürüme bozukluğumun olması
Dikkat çekici bayanlar rahatsız ediliyor
Elimdeki dövme
Fiziksel yönüm
Kadın olduğum için daha çok müşteri çektiğim düşünülüyor
Kadın olduğum için zayıf, güçsüz görülüyorum.

Tablo 10’da “İş ararken size olumsuz davranılmasının nedeninin ne olduğunu düşünüyorsunuz” sorusuna verilen cevaplar listelenmiştir. Cevap veren kadınların sadece kadın olduğum için cevabı vermesi toplumumuzun geldiği nokta açısından düşündürücüdür.

Tablo 11: Şiddete Maruz Kalmış Kadınlar için “Şiddete Maruz Kalmanız (Vurma, Dayak, Taciz, Bağırma, vb.) Çalışmanızı/İşinizi Etkiliyor mu?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

Şiddete Maruz Kalmanız (Vurma, Dayak, Taciz, Bağırma, vb.) Çalışmanızı / İşinizi Etkiliyor mu?	Yüzdesi (Kişi)
Evet	16.7 (6)
Hayır	83.3 (30)

Tablo 11’de kadınlar çoğunlukla (% 83.3) şiddete maruz kalmanın (vurma, dayak, taciz, bağırma, vb.) çalışmasını/işini etkilemediğini belirtmişlerdir. Bu sonuç şiddet gören kadınların bunu içselleştirip kabullendiğini göstermektedir ki bu kadınlar açısından son derece olumsuz bir durumdur.

“Eğer şiddet çalışmanızı olumsuz etkiliyorsa, şimdi okuyacaklarımdan hangileri sizin yaşadığınız durumu açıklıyor?” sorusuna 4 kişi “İşte iyi çalışmıyorum, verimim düşüyor” demiştir. Bunu sırasıyla 2’şer kişi ile “İşe geç gidiyorum” ve “Müşterilerle ilişkiyi olumsuz etkiliyor” cevapları izlemiştir.

Tablo 12: Şiddete Maruz Kalmış Kadınlar için “Şiddete Maruz Kaldığınızdan (Vurma, Dayak, Darp, vb.) Çalışma Arkadaşlarınız Haberdar mı?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

Şiddete Maruz Kaldığınızdan (Vurma, Dayak, Darp, vb.) Çalışma Arkadaşlarınız Haberdar mı?	Yüzdesi (Kişi)
Evet	22.2 (8)
Hayır	77.8 (28)

Tablo 12’de kadınlar çoğunlukla (% 77.8) **şiddete maruz kalmanın** (vurma, dayak, taciz, bağırma, vb.) **çalışma arkadaşlarının haberdar olmadığını belirtmişlerdir.** Bu durum çalışanların mesai yaptıkları kişilerin durumlarına yeterince ilgi göstermediklerini ve çalışma hayatının gün geçtikçe bireyselleştiğinin göstergesi olarak yorumlanabilir. Ancak yine de az sayıda da olsa şiddetten haberdar olanlar % 66.7 oranı (6 kişi) ile “Destek olmaya çalıştıklarını” beyan etmişlerdir. % 33.3’ü (3 kişi) ise “Yaşanan Sorunu Tam Olarak Anlamıyorlar” veya “Sorunu Görmezlikten Geliyorlar” cevabını vermişlerdir.

Son olarak ise şiddet gören kadınlara “Devlet şiddete maruz kalan kadınlar başta olmak üzere kadınların istihdamını artırmak için neler yapmalı?” diye sorulmuş ve verilen cevaplar Tablo 13’de listelenmiştir.

Tablo 13: Şiddete Maruz Kalmış Kadınlar için “Devlet şiddete maruz kalan kadınlar başta olmak üzere kadınların istihdamını artırmak için neler yapmalı?” Sorusuna Verilen Cevapların Listesi

Çözüm	Sayı
Eğitim düzeyini yükseltmeli	97
Mesleki eğitim vermeli	63
Ücretsiz çocuk kreşleri açmalı	54

Toplumu kadın istihdamı konusunda bilinçlendirmeli	49
Kadının çalışmasına engel olan erkeği cezalandırmalı	43
İşverenlere kadınların istihdamına yönelik kamu teşvikleri sağlamalı	34
İşini kurmak isteyen kadınlara karşılıksız kredi vermeli	28
İstihdam alanında çalışan kadın örgütlerini (kooperatif vb.)	11

Tablo 13’de **şiddete maruz kalmış kadınların devletten beklediği çözümler incelendiğinde; en önemli çözüm olarak “Eğitim düzeyini yükseltmeli”** denilmiştir. En az önerilen çözüm ise **“İstihdam alanında çalışan kadın örgütlerini (kooperatif vb.)** seçeneği olmuştur.

Sonuç ve Öneriler

Çalışmanın bulguları kısaca özetlenirse, katılımcıların % 81,7’si 45 yaş ve altıdır. % 67,3’ünün eğitim düzeyi ortaokul terk ve altıdır. Şu an % 19,4’ü gelir getiren bir işte çalışmaktadır. Çalışanların % 91,2’si özel sektörde çalışmaktadır. % 35,1’i Büro hizmetleri, % 24,3’ü Hizmet ve satış elemanları, % 16,2’si Gündelikçi (Temizlik) işleri ve sadece % 13,5’i Profesyonel meslek mensubu (Avukat, Doktor, Mühendis, Öğretmen, vb.) olarak çalışmaktadır.

En önemli çalışmama nedenleri sırasıyla; % 28,9 “Evlilik”, % 21,1’i “Evdeki geçimsizlik (ve maruz kaldığım muamele/şiddet) nedeniyle işten ayrıldım” ve % 10,5’er ile “işten çıkarıldım” ve “babam/annem/kardeşlerim izin vermemeye başladı” denilmiştir.

“Evdeki geçimsizlik nedeniyle çalışmadığınızı söylediniz, evdeki geçimsizlik çalışma yaşamınızı nasıl etkiledi?” sorusuna % 37,5’i “Sık sık izin alıyordum patronum rahatsız oluyordu” ve % 25’er ile “İşte yeterince verimli olmadığımı, işin gereklerini yerine getiremediğimi düşünüyordum” ve “İşe gitmeye takatim kalmıyordu, işe gitmek istemiyordum” demişlerdir. “İş aradığınız dönemde/iş ararken kadın olmanızdan dolayı size erkeklerden farklı, olumsuz davranıldığını düşünüyor musunuz?” sorusuna % 16,3’ü “Evet” demiştir. Olumsuz davranışın nedeni olarak ise, “Kadın olmak, dikkat çekici olmak, fiziksel özelliklerim vb.” yanıtları verilmiştir.

“Şiddete maruz kalmanız (Vurma, Dayak, Taciz, Bağırma, vb.) çalışmanızı/işinizi etkiliyor mu?” sorusuna % 16,7’si “Evet” demiştir. Bu durumda kişiler “İşte iyi çalışmıyorum, verimim düşüyor”, “İşe geç gidiyorum” ve “Müşterilerle ilişkimi olumsuz etkiliyor” gibi yanıtlar vermiştir. “Şiddete maruz kaldığınızdan (vurma, dayak, darp, vb) çalışma arkadaşlarınız haberdar mı?” sorusuna % 22,2’si “Evet” demiştir. Bu durumda kişiye destek olanların oranı % 66,7’sidir. “Devlet şiddete maruz kalan kadınlar başta olmak üzere kadınların istihdamını artırmak için neler yapmalı?” sorusuna en fazla verilen üç yanıt sırasıyla; “Eğitim düzeyini yükseltmeli”, “Mesleki eğitim vermeli” ve “Ücretsiz çocuk kreşleri açmalı” yanıtlarıdır.

Kadınlar, sadece kadın olmasından dolayı, toplumsal yapıda siyaset, hukuk, eğitim, sağlık, ekonomi ve istihdam gibi alanlarda şiddete maruz kalmaktadırlar. Oysaki kadınlar, ekonomik ve toplumsal hayatta önemli yarar ve fırsatlar yaratarak, kendi ülke ekonomilerini geliştirmede ve iş yaratımında önemli katkılar sağlamaktadırlar. Günümüzde kadının çalışma yaşamında, her geçen gün etkinliğini arttırması, hem kendisi hem de toplum açısından oldukça önemli görülmektedir. Özellikle kadının daha eğitilmiş, azimli, hırslı ve kararlı duruşu onu, erkeğe bağımlı olmaktan kurtararak ekonomik anlamda bağımsızlığını ve toplumdaki konumunu güçlendirmesine olanak sağlamaktadır.

Kadınlara yönelik **şiddetin** kaynakları; toplumsal cinsiyet temelinde erkek egemenliği, gelenek ve görenekler, ekonomik hayattaki ve hukuksal yapıdaki dengesizliklerdir. Özellikle hukuksal yapıdaki sorunların istihdam piyasasında kadınlara yönelik olarak yarattığı olumsuzlukların ivedi olarak giderilmesi için gerekli adımların atılmasının sağlanması gereklidir.

Kadınlar, gerek kadın olmanın, gerekse iş ve toplumsal yaşamın erkek egemen kurgulanmış düzeninde oldukça güç şartlar içerisinde girişimcilik faaliyetini sürdürme çabası içerisinde. Bu bağlamda toplumu oluşturan bizler her zaman istihdamda cinsiyet eşitliğini sağlayacak şekilde çözümler üretilmelidir. Hem kamusal alanda hem de özel alanlarda özellikle kadınların ekonomik olarak güçlendirecek programlar oluşturulmalı ve kadına yönelik şiddet azaltılmaya çalışılmalıdır.

Ekonomik şiddetin azalması için istihdam konusunda kadın erkek eşitliği geliştirilmelidir. Kadınlar yanı sıra erkeklerinde eğitilmesine önem verilmelidir. Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde veya hızla müdahale edilip önüne geçilmesinde öncelikle devlet kurumları sonrasında da sivil toplum kuruluşlarına önemli görevler düşmektedir. Devletin ve toplumun tüm organlarının aktif katılımıyla şiddetin azaltılması veya ortadan tamamen kaldırılmasına yönelik çözümler getirilmesi ve bu çözümlerin toplumsal bir zihniyet değişikliğine yön vermesi hedeflenmelidir.

Sonuç olarak, hem ev içinde hem de ev dışında üretkenliğiyle dikkat çeken kadınlar, çalışma yaşamına (istihdama) katılarak ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları sağlanmalıdır. Böylece ekonomik güce kavuşan kadının özgüveni artmakta, hayatları üzerinde daha fazla kontrol duygusuna sahip olmakta, çevresi genişlemekte, daha fazla ruhsal ve sosyal gelişim göstermesi mümkün olacaktır.

Kaynakça

- Ayşe Akın, Nüket Paksoy, "Kadına Yönelik Şiddete Sağlık Boyutundan Bakmak", Aile İçi Şiddet, *Kadın Çalışmaları Dergisi*, 2007, Cilt:2, Sayı: 4, s.107 - 110.
- Funda Râna Adaçay ve Gül Güney, "Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet", Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu, Bildiri Kitabı, Cilt I, MÇD Yayınları, 2012, s.312 - 328.
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts, Erişim Tarihi: 21.09.2017
- İlknur Yüksel Kaptanoğlu, Alanur Cavlin, Banu Akadlı Ergöçmen vd., "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması", ASPB ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Elma Teknik Basım Matbaacılık, 2015, Ankara.
- Özlem Can Gürkan ve Fatma Coşar, "Ekonomik Şiddetin Kadın Yaşamındaki Etkileri", Uluslararası Disiplinler Arası Kadın Çalışmaları Kongresi, 5 - 7 Mart 2009. Sakarya.
- Rana Eşkinat, "Türkiye'de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet (Boşanmış Kadınlara Yönelik Araştırma)", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 37, Temmuz 2013, s.289 - 302.
- Veda Bilican Gökçaya, "Türkiye'de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet", *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 12, Sayı 2, 2011, s.101 - 112.